

Усі ці аспекти демонструють важливість медіації в медичній сфері як інструмента для покращення взаємодії та вирішення конфліктів з мінімальними наслідками для всіх сторін [1].

Загалом, медіація в медичній сфері сприяє покращенню якості медичних послуг, забезпеченню задоволення пацієнтів та покращенню робочого середовища для медичного персоналу.

Список використаних джерел:

1. Збірка статей «5 років діалогу і 25 років медіації в Україні: від протистояння до порозуміння» / редактори-укладачі: Гусев А., Гусева К., Похмелькіна Г. За заг. ред. Терещенко І. Київ: ВАІТЕ, 2019. 340 с.

2. Медіація. UA: нові підходи та інструменти менеджменту конфліктів у сучасних умовах. Колективна монографія партнерів проєкту Erasmus+ Медіація: Навчання та трансформація суспільства / MEDIATS 599010-EPP-1-2018-1-NL-EPPKA2-CBHE-JP / за ред. О. А. Сєдашової, О. М. Карпової. Київ: Університет економіки та права «КРОК», 2022. 187 с. – ISBN 978-966-170-073-3

3. Медіація в медичних спорах: як застосовувати. URL: <https://medplatforma.com.ua/article/1415-medatsya-v-medichnih-sporah-yak-zastosovuvati>

Тетяна Водоп'ян,

*кандидат юридичних наук, доцент,
Національний університет водного господарства та природокористування,
Національна асоціація медіаторів України (Україна)*

СІМЕЙНА МЕДІАЦІЯ ТА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Медіація є одним з ефективних способів вирішення сімейних спорів, що широко використовуються в усьому світі. В той же час специфіка сімейних

відносин накладає свій відбиток на доцільність проведення медіації у тому чи іншому випадку. Вкрай чутливим є питання можливості проведення сімейної медіації у випадках наявності домашнього насильства. Важливим видається вивчення кожної окремої ситуації, з'ясування на якому етапі відбувалися факти домашнього насильства, зокрема, чи це було в історії родини чи відбувається в даний момент.

Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) у ст. 48 «Заборона на обов'язкові альтернативні процеси або рішення з вирішення спорів» встановлює, що сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для заборони на обов'язкові альтернативні процеси з вирішення спорів, у тому числі посередництво та примирення, стосовно всіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції.

Тобто з формулювання закладеного в конвенції можемо зробити висновок, що заборонено саме обов'язковість запровадження альтернативних способів вирішення спорів, однак за добровільної згоди постраждалої особи такої заборони немає.

Переважна більшість спеціалістів у сфері домашнього насильства виступають проти застосування медіації в таких кейсах. Однак для надання відповіді чи можливе проведення медіації в тій чи іншій конкретній ситуації слід застосувати індивідуальний підхід. Сам факт наявності домашнього насильства не виключає можливості проведення медіації з питань поділу майна чи вирішення питань життя дітей. Найважливішим питання є бажання сторін, здатність постраждалої особи брати участь у процедурі та безпека сторін.

Слід зазначити, що сімейна медіація пройшла неоднаковий розвиток у різних країнах. Вцілому медіація в Україні нараховує 30-річний шлях, окремо сімейна медіація інституалізувалася близько 10 років тому. У Великій Британії, зокрема Англії та Уельсі сімейна медіація свій розвиток відліковує з 1960-70 років. Спробуємо порівняти підходи до сімейної медіації з наявністю домашнього насильства в зазначених країнах.

Законом України «Про медіацію» не врегульовано питань щодо проведення медіації між постраждалою особою від домашнього насильства та кривдником.

Медіація в Україні може надаватися як соціальна послуга відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» та Наказу Міністерства соціальної політики № 892 від 17.08.2016 «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації)» (наразі обговорюється нова редакція стандарту).

Відповідно до зазначеного наказу соціальна послуга в частині проведення медіації не застосовується між потерпілою особою та особою, яка вчинила правопорушення або злочин, у випадках домашнього насильства та насильства за ознакою статі, торгівлі людьми, жорстокого поводження з дітьми.

В той же час, якщо сімейна медіація проводиться не як соціальна послуга, медіатор в кожному конкретному випадку приймає рішення щодо можливості її проведення. Асоціацією сімейної медіації України (далі – АСМУ) підготовлено дорожню карту для медіаторів та допоміжні матеріали в разі повідомлення про домашнє насильство.

Проводячи першу зустріч із кожною зі сторін медіатор здійснює скринінг ситуації на домашнє насильство не тільки задаючи прямі питання про це, але і з'ясовуючи наявність ознак, що можуть свідчити про домашнє насильство (Чи існують у ваших відносинах такі проблеми, як агресія, погрози, переслідування? Зазвичай медіація проходить у присутності обох учасників конфлікту або спору. Чи є, на вашу думку, причини для того, щоб зустрічі проводились окремо з кожним учасником? Чи відчуваєте Ви занепокоєння щодо безпеки чи життя Вашої/дітей/сім'ї? Чи переживаєте ви щодо того, що медіація може посилити ситуацію та/або зробити її небезпечною? Чи є інші спеціалісти, які на даний час працюють з Вашою родиною, Вами або іншою стороною? тощо).

Якщо за наявності ознак домашнього насильства сторони бажають скористатися процедурою медіації, то рекомендується проводити медіацію з питань, що не стосуються припинення насильства чи відновлення відносин, за умов окремо-

го проживання сторін, в форматах онлайн, човникових та індивідуальних зустрічей, за інформованої та усвідомленої згоди особи, досвідом та наявністю необхідних навичок медіатора та супервізування кейсу.

Можливі ризики постраждалої особи при участі в сімейній медіації за наявності ознак домашнього насильства:

- підвищений ризик невиконання домовленостей кривдником;
- можливість агресії з боку кривдника після початку процедури медіації;
- використання медіації кривдником на користь своїх прихованих інтересів;
- складність відстоювати свої інтереси, ризик поступитись більшим;
- можливий психологічний тиск на постраждалу сторону зі сторони кривдника;
- ризик нездатності раціонально мислити та приймати виважені рішення;
- ризик ретравматизації та провокації стану психічного розладу;
- розкриття отриманої конфіденційної інформації (в суді, в сім'ї, дітям, спільним знайомим)
- використання отриманої інформації на свою користь з метою продовження домашнього насильства;
- ризики, пов'язані з човниковим форматом проведення (зменшення довіри, збільшення тривалості, та ін.).³

За вимогами законодавства Англії та Уельсу перед зверненням до суду у справах, що стосуються дітей та сімейних фінансів слід розглянути можливість вирішення спору за допомогою медіації. Інформація про це зазначається у заяві, що подається до суду. Виключенням з необхідності звертатися до медіації є наявність домашнього насильства, яке має бути підтверджене певним документами⁴. Таким чином особа за наявності сімейного спору та до звернення до суду зобов'язана звернутися до медіатора і відвідати попередню зустріч з фахівцем.

Перед кожною сімейною медіацією у Великобританії проводиться медіаційно-інформаційно-оціночна зустріч, завданням якої є надати інформацію про

³ Можливі ризики постраждалої особи при участі в сімейній медіації за наявності ознак домашнього насильства. URL: https://www.afmu.org.ua/_files/ugd/1c5fa2_f6f28bde816d40559671204a38324b1d.pdf

⁴ Practice Direction 3a – Family Mediation Information and Assessment Meetings (MIAMS) URL: https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/family/practice_directions/pd_part_03a#para20

медіацію, а також отримати інформацію від сторони спору для проведення оцінки безпеки та можливості проведення процедури у конкретному спорі. На цьому етапі власне починається скрінінг на наявність домашнього насильства, створення конфіденційного та безпечного простору для проведення медіації.

Для постраждалих від домашнього насильства медіація може розглянута як належна процедура із врахуванням наступного:

- особа має власну мотивацію до процедури, відсутній примус до медіації;
- постраждала особа відновлює свою автономію, вона має шанс висловитися та бути почутою у безпечному просторі;
- відчуває готовність брати участь у процедурі;
- це є частиною шляху відновлення для постраждалої особи;
- можливість уникнути судового провадження.

Медіатори повинні мати спеціальну підготовку для того, щоб вміти розпізнавати домашнє насильство. Медіатор здійснює скринінг та оцінку ситуації не тільки на попередній зустрічі зі сторонами, але і впродовж всього процесу.

Класична сімейна медіація відбувається у спільному просторі, однак у випадках наявності домашнього насильства чи інших факторів, що впливають на безпеку сторін, такий формат може бути травмуючим, теригерним та насильник може маніпулювати постраждалою особою чи зашкодити їй. Оскільки медіація є гнучкою процедурою, то її формат може змінюватися. До прикладу може проводитися човникова медіація (*shuttle mediation*), коли сторони перебувають у різних приміщеннях. Також як варіант медіація може проводитися онлайн. Підтримуючим для сторін в медіації можуть бути супровід юристів, інші особи. Також у сімейній медіації передбачається участь двох медіаторів (комедіація), що позитивно впливає на динаміку процесу та балансу силу в процедурі. Крім того, деякі медіатори за наявності домашнього насильства використовують гібридний формат медіації – поєднання онлайн формату та перебування в окремих приміщеннях з юристами, консультантами, що використовується в складних фінансових кейсах.

Слід зазначити, що можливість проведення медіації за наявності домашнього насильства забезпечується самими принципами процедури. Медіація є добровільною, що означає можливість вийти з процедури у будь-який час, це дає відчуття автономії постраждалій особі.

Принцип конфіденційності забезпечує можливість сторін поділитися інформацією з медіатором, яка залишиться закритою для інших, що також дає відчуття безпеки.

Медіація є гнучким процесом, який адаптується під індивідуальні потреби. Таким чином є можливість перебування сторін в окремих приміщеннях, проведення процедури в онлайн форматі.

Вкрай важливим для проведення медіації за наявності домашнього насильства є компетентність медіатора, наявність спеціальної підготовки. Супервізія є обов'язковою для сімейних медіаторів у Великій Британії.

Підсумовуючи зазначимо, що в Україні та Великобританії вбачаються як спільні так і відмінні риси у підході до проведення медіації за наявності домашнього насильства. Спільним є застосування індивідуального підходу до оцінки ситуації, однак у Англії та Уельсі немає автоматичної заборони на проведення процедури. В кожному конкретному кейсі медіатор розглядає унікальну ситуацію та вирішує питання доцільності проведення медіації, слідуючи головному принципу «Не нашкодь».

Наталя Волкова,

*асистентка кафедри публічного права юридичний факультет
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2357-5822>*

МЕДІАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УЧАСТІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ПІДТРИМЦІ ТА ПРОСУВАННІ КУЛЬТУРИ МИРУ

Прийняття управлінських рішень потребує ефективних комунікацій, як інструментарію безпосереднього впливу на якість життя громадян. Результативність цих рішень залежить від різних чинників, у тому числі від розуміння